

3. Поташнюк І. В. Школа сприяння здоров'ю: теорія, практика, методи дослідження: Навчальний посібник. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 144 с.
4. Про прилучення до Міжнародного проекту "Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю: наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти України від 7.02.1995 р. №25/31[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=1187>.
5. Health-promoting schools: a resource for developing indicators / [Varnekow V., Buijs G., Cliff S. and other]. – IPC, 2006. – 230p.

Анотація

У статті висвітлено основні моменти становлення та розвитку Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю. Автор виділяє два етапи розвитку Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю. Стисло охарактеризовано діяльність Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю в ці періоди.

Аннотация

В статье отражены основные моменты становления и развития Национальной сети школ содействия здоровью. Автор выделяет два этапа развития Национальной сети школ содействия здоровью. Сжато охарактеризована деятельность Национальной сети школ содействия здоровью в эти периоды.

Summary

The basic moments of formation and development of the Nation Network of Health Promoting Schools. An author distinguishes two stages to development of the Nation Network of Health Promoting Schools. Activity the Nation Network of Health Promoting Schools is briefly described in these periods.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбереження, школи сприяння здоров'ю, Національна мережа шкіл сприяння здоров'ю, Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю.

Ключевые слова: здоровье, сохранение здоровья, школы содействия здоровью, Национальная сеть школ содействия здоровью, Европейская сеть школ содействия здоровью.

Key words: health, health creation, network of schools, Nation Network of Health Promoting Schools, European Network of Health Promoting Schools.

Подано до редакції 17.10.2012.

Рекомендовано до друку канд.біолог.наук, доц.Єжовою О.О.

УДК: 37.091.279.7

©2012

Біляковська О.О.

КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ В ДИСКУРСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

Постановка проблеми у загальному вигляді... Однією з важливих умов підвищення якості та ефективності навчального процесу є систематичне одержання вчителем об'єктивної інформації про навчально-пізнавальну діяльність учнів, яка здійснюється ним під час контролю та оцінювання. Контроль як важливий елемент навчально-виховного процесу дає змогу вчителю дізнатися про наявність прогалин у знаннях своїх вихованців (на основі корекції зробити висновки про власну діяльність); виявити недоліки у розумінні вивченого матеріалу; перевірити повноту знань, міцність їх засвоєння, а також уміння застосовувати набуті знання; залучити учнів до самоконтролю та раціонального розподілу часу на виконання завдань; стимулювати розумову активність; забезпечити зворотний зв'язок у навчанні; привчити учнів до відповідальності за здобування знань.

Педагогічні процеси – контроль та оцінювання знань – потужні складові навчального процесу, які постійно потребують оновлення в умовах розвитку науково-технічного прогресу. Жодна з навчальних технологій не обходиться без контролю та оцінювання, а справді "досконалим процес навчально-пізнавальної діяльності буде лише тоді, коли оцінювання не завершує його, а супроводжує на всіх етапах" [8, с. 256].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблема контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів є однією з найактуальніших, таких, що не залишає байдужим жодного науковця і педагога, і викликає широкий резонанс при будь-яких нововведеннях чи трансформаціях. Аналіз науково-педагогічних джерел доводить, що вітчизняними та зарубіжними науковцями досліджено різні аспекти проблеми контролю та оцінювання успішності школярів, зокрема об'єктивності контролю та оцінювання (Є.Перовський, І.Кухарєв, Х.Век, С.Гончаренко, В.Паламарчук, В.Бондар, В.Ягупов), психологічного впливу оцінювання на особистість дитини (Ш.Амонашвілі, Б.Ананьєв, А.Ліпкіна, І.Якиманська, А.Маркова), контрольно-оцінювальної діяльності педагога (В.Семиченко, С.Сисоєва, С.Калаур, О.Ярошенко).

Водночас, зважаючи на ряд нових підходів до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів, важливими для нашого наукового пошуку є думки, ідеї, погляди, творчі підходи щодо контрольно-оцінювальної діяльності вчителя видатного педагога-гуманіста В.О.Сухомлинського, який усе життя віддав школі, серце дітям, залишивши нам неоціненну педагогічну спадщину.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в аналізі гуманістичних підходів до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів у педагогічній концепції В.О.Сухомлинського та сучасного трактування сутнісних характеристик контрольно-оцінювальної діяльності вчителя.

Виклад основного матеріалу дослідження... Нова освітня парадигма в основі якої лежить гуманізація, демократизація освіти, переорієнтація шкільного навчання з інформаційно-репродуктивного на творчий розвиток особистості школяра, формування у нього основних здатностей-компетенцій потребують зміни підходів до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів, що вимагає звернути нашу увагу на творчий досвід педагога-гуманіста В.О.Сухомлинського.

Глибоко вивчаючи проблему оцінювання успішності школярів, В.О.Сухомлинський зауважував, що у багато вчителів вважає, що знання учня є ціннісним багажем, який учень має зберігати в пам'яті та викласти на першу ж вимогу вчителя. Якщо учень пам'ятає навчальний матеріал, отже, знає, не пам'ятає, отже, – не знає. Навчання перетворюється з творчого процесу на механічне порційне засвоєння. Поступово за такого підходу у свідомості школяра за формується психологічна орієнтація на опитування. В.О.Сухомлинський зазначав, що навчальна діяльність багатьох учителів спрямована на вимогу лише правильних відповідей на поставлені питання або виконання навчальних завдань, що призводить до односторонньої оцінки розумової праці та здібностей учнів. За таких умов здібним і знаючим учнем вважатиметься той, хто вміє добре зберігати знання в пам'яті. Як результат – відрив знань від духовного життя школяра, від його запитів, інтересів і можливостей. Саме тому Василь Олександрович наголошував: "Навчання, уроки, виконання завдань, постійне одержання оцінок в жодному разі не повинні стати єдиною всепоглинаючою міркою, якою вимірюється, оцінюється людина, а вона, маленька людина, сприймає, переживає цю оцінку з особливою гостротою і вразливістю. Вона повинна на власному досвіді переконатися, що її вимірюють багатьма мірами, до неї підходять з різних боків [2, с. 74]. Продовжуючи цю думку В.О.Сухомлинський зазначав, що якщо дитина «для педагога тільки істота, якій треба дати, вкласти в голову знання, – вона не стане всебічно розвиненою особистістю» [3, с. 465].

Аналізуючи науковий доробок В.О.Сухомлинського, зауважимо, що великий педагог наголошує на особливостях специфіки роботи вчителя. Адже вчитель не лише навчає, виховує, розвиває своїх вихованців, але й постійно оцінює результати їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Характеристика якості знань, умінь, навичок, тобто їх оцінка, завжди має й яскраво виражений морально-психологічний смисл, бо в ній закладений стимул, під впливом якого у дитини утверджується природне бажання удосконалюватися і ставати кращою. Проте оцінка має лише тоді виховну і розвивальну силу, коли гармонійно поєднується із внутрішнім духовним світом дитини. "Оцінка стає в руках учителя інструментом виховання, якщо вона пробуджує дитяче бажання вчитися і допомагає цьому бажанню, а не карає за небажання. Ще гірше, коли незадовільна оцінка ставиться за невміння вчитися: звикаючи до думки, що вчитель вважає її ні до чого не здатною, дитина обманює, лише мірить" [2, с. 840].

Саме тому, одним із прикрих недоліків навчально-виховного процесу В.О.Сухомлинський вважав погляд на оцінку як на головний критерій і визначальне мірило дитини. Якщо дитина має успішні результати, то вона хороший учень, встигає на посередньо, то й учень такий собі, а якщо має низькі результати, то ця дитина вже зарахована до розряду безнадійних. За такого підходу вчитель не бачить особистості дитини, за оцінкою зникає невичерпність духовного світу школяра, який лише починає пізнавати світ, відкритий до сприймання та співпраці. Така педагогічна сліпота призводить до зниження успішності дітей, а ще гірше, до байдужості в навчанні. Тому багато дітей щодня йдуть до школи, за образним порівнянням педагога-гуманіста, "мов на кару єгипетську". Василь Олександрович закликає оцінювати розумову працю дитини лише тоді, коли вона дає хоча би незначні позитивні наслідки, а також уміти бачити і відчувати в кожному неповторну людську індивідуальність [6, с. 287]. Також великий педагог застерігає вчителів, аби вони не забували, що учень – це не механізм для постійного запам'ятовування й відтворення суми найрізноманітніших знань (про речовину, про час і простір, про елементарні частинки, про складні біохімічні процеси тощо). Адже їх треба не лише запам'ятати, зберегти у пам'яті, а й на вимогу вчителя – відповісти ї, одержавши оцінку, полегшено звільнитися від них та знову готуватися одержувати все нові й нові порції знань. І тут Василь Олександрович слушно зауважує, що "школа – не комора знань, а світоч розуму. Всі діти не можуть бути з однаковими здібностями. ш найважливіше завдання школи – виховання здібностей" [6, с. 425].

Тогочасні норми й практику оцінювання успішності учнів В.О.Сухомлинський вважав недосконалими. Він розумів і відчував, що інколи шкільна оцінка свідчить лише про наявність знань на рівні пам'яті, але не про усвідомленість їх, не про ставлення учня до здобутих знань, а тим паче не про вміння застосовувати знання на практиці. Адже, "уміння застосовувати знання в практичній роботі взагалі залежить від того, як, яким шляхом учень прийшов до запам'ятовування знань. Якщо вони заучені без осмислювання, аналізу фактів, явищ, учень не вміє їх застосовувати" [3, с. 457].

В.О.Сухомлинський закликає вчителів підносити дитину на ниві пізнання, ніколи не забувати, що вони мають справу із ще не зовсім зміцнілою думкою дитини. Якщо в однієї дитини вона – ніби течія у стрімкій ріці, то інша може бути тугодумом і найбільше страждає на уроках через те, що вчителю хочеться, аби учень якомога швидше відповів заради оцінки. Тому Василь Олександрович рекомендує: "Не поспішайте ставити оцінку, не перетворюйте її в ідола. Не ставте взагалі в початкових класах "двійок" – це каучук і палиця. Не підрубуйте корінь

бажання бути хорошим. У мене в школі в початкових класах є правило: до того часу, поки дитина не навчилася задовільно виконувати ту чи іншу роботу, їй не ставлять ніякої оцінки. Ти ще попрацюй, кажуть їй, адже ти можеш...” [6, с. 425; 426]. Учителям Василь Олександрович радить ніколи не поспішати, не нервувати, не підхльостувати дитяче мислення караючою різкою оцінкою, бо це лише шкодить, пригнічує дитину, адже “успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися” [4, с. 164].

Зауважимо, що оцінці передують певна діяльність учня, і саме ця діяльність має бути оціненою. І тут природно постає питання: що саме вчитель вбачає в процесі контролю знань учнів – недоліки, помилки, чи ледь помітні паростки зростання? І знову звертаємося до педагогічної мудрості Василя Олександровича, який наводить таку ситуацію: “Якось під час перевірки домашнього завдання вчителька літератури викликала слабенького учня, їй не сподобалося речення, яке він склав самостійно. Не сказавши ні слова, вона махнула рукою, а хлопчик плакав цілий вечір... Довелося довго розмовляти, доводити вчительці її помилку, пояснювати, що в її жесті виявилися її погляди – байдужість до учня, невіра в те, що він може зробити щось добре, примирення з думкою, що поганим учень так поганим і залишиться” [5, с. 39]. У зв’язку з цим, В.О.Сухомлинський зазначає, що “оцінка морально виправдана тільки тоді, коли учитель оцінює не здібності, взяті, так би мовити, у чистому вигляді, а єдність праці і здібностей, причому на перше місце ставиться праця” [2, с. 84]. Також Василя Олександровича кожного разу охоплювало почуття гніву й обурення, коли він бачив дитину, яка, одержуючи незадовільні оцінки, змиралася зі своєю долею, звиклася з думкою, що вона ні на що не здатна. Педагог-гуманіст наголошував, що ніщо не може бути аморальнішого за придушення в людині її почуття власної гідності, і особливо прикро, коли до цього вдається вчитель, тобто той, хто покликаний бути живим втіленням гуманності, хто має входити до школи як до храму людяності, як мудрець і творець дитячого щастя. “Ваші найтонші, наймудріші, найгостріші і найнебезпечні інструменти – оцінки – нехай більше “лежать у скриньці”, ніж пускаються у діло. Я вважаю ознакою дрімучої педагогічної некультурності звичку ставити оцінку мало не за кожне слово. При такому ставленні до діла найточніший інструмент перетворюється то в пряник, то в дубець: одного він розбещує, другого вражає” [7, с. 286]. А ще вчений застерігає педагогів від жорстких, так званих “сильнодіючих” засобів впливу на дитину, які, на думку таких учителів, зможуть досягти позитивних змін. Василь Олександрович описує таку ситуацію: “В одній школі вчителька привела на батьківські збори двох школярів і запропонувала їм читати: один читав швидко, емоційно, а другий продемонстрував своє безсилля – збивався, переставляв склади і слова, читав не те, що написано. Таке виставлення на показ невміння дитини, публічне приниження її – вже само по собі велике зло. Але ще гірше те, що учня, який не вмів читати, це зовсім не бентежило, його не ображало таке публічне приниження. Видно, вже не мало таких ударів моральним ремінцем зазнав він, якщо перестав відчувати і покарання, і добре слово. Отак дитячу душу, відкриту для добра, ласки і справедливості, жорстокість, невмотивовані покарання та приниження вкривають крижаним панциром байдужості” [6, с. 353; 354]. І як настанова для нас звучать слова В.О.Сухомлинського про те, що “найголовніше заохочення і найсильніше (та не завжди дійове) покарання в педагогічній праці – оцінка. Це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння та культури” [2, с.167].

У своїх творах педагог-гуманіст образно порівнює довірливі очі малюка, який уперше переступив поріг школи, з ніжною квіткою, що тільки розкрилася. І дуже погано, коли вже у перші дні навчання на дитину звалюється справжнє горе: інші діти вчать успішно, а їй не вдається, у неї нічого не вдається, вона нікому не потрібна і не цікава. Для дитини – це справді трагічна ситуація, адже школяр втрачає віри віру у свої сили, оскільки марно сподіватися за таких умов на успіх від своєї праці. Тому Василь Олександрович наголошує на тому, щоби “взагалі не ставити ніяких оцінок, якщо ви бачите, що знання в учнів туманні, коли в їх уявленні про речі та явища, які вивчаються, є якісь неточності” [3, с. 466]. Адже у школі лише тоді буде панувати атмосфера справжньої працьовитості, коли кожен учень буде дорожити одержаними оцінками, яких не повинно бути багато, “хай оцінок буде менше, але кожна з них хай буде вагомішою, значущою” [3, с. 465].

Окрім того, Василь Олександрович з тривогою констатує таке негативне явище, як психоз дорослих у гонитві за “гарними” оцінками, що зароджується у сім’ї й захоплює, лягає важким тягарем на юні душі школярів, калічить їх. Батьки вимагають лише відмінних оцінок, не розуміючи того, що у дитини не сформувалися необхідні здібності. Дитина таких батьків відчувається злочинцем, якщо отримує за свої старання посередні результати. Особливо уважно слід підходити до оцінювання результатів навчальної діяльності тих школярів, які відстають у навчанні. У Павлівській середній школі найрізноманітнішими способами намагалися розвивати пізнавальні здібності й зміцнювати пам’ять кожного невстигаючого школяра, водночас не даючи підстав учневі подумати, що його успіхи, навчальні досягнення оцінюються за тим, як ним запам’ятовано урок, а також, що його якимось чином виділяють з-поміж інших дітей.

Дуже ціннішим, на нашу думку, є положення Василя Олександровича про те, що оцінювання успішності учнів не повинне виокремлюватися з цілісного педагогічного процесу, воно має виступати його невід’ємною органічною складовою. Оцінка лише тоді стає стимулом, який спонукає до активної розумової праці, коли

взаємини між учителем та учнем побудовані на взаємній повазі, довірі та доброзичливості. Учень не повинен бути пасивним учасником оцінювального процесу, його треба активно залучати до оцінювання своїх знань.

З приводу оцінювання навчальних досягнень учнів В.О.Сухомлинський дає такі поради:

✓ Нехай оцінок буде небагато, але хай вони будуть вагомішими, значнішими. Оцінка має охоплювати працю учня за певний період часу і включати оцінювання кількох її видів – і відповідь чи кілька відповідей, і доповнення до відповіді товариша, і невелику письмову роботу, і позакласні читання, і роботу практичного характеру. Вивчайте знання школяра, хай він знає, що ніщо не випаде з вашої уваги. Не можна виховувати, навчаючи, й навчати, виховуючи, забуваючи про щось варте уваги.

✓ Ніколи не варто ставити незадовільної оцінки, якщо учень не міг через ті чи інші обставини опанувати знання. Ніщо так не пригнічує дитину, як усвідомлення безперспективності. Зневіра, пригніченість учня позначаються на всій його розумовій праці. Прагніть того, щоби учень повірив у свої сили, допоможіть йому зробити крок уперед, і цей крок стане джерелом емоційного стимулу думки – радості пізнання.

✓ Взагалі не ставити ніяких оцінок, якщо знання учнів неточні, неповні, а в уявленні про речі чи явища, які вивчаються, є якісь неясності. Треба спочатку домогтися того, щоб учні знали. Слід пам'ятати, що радість успіху – це могутня емоційна сила, від якої залежить бажання дитини бути хорошою.

✓ Потрібно уникати запитань, відповіді на які точно повторювали б те, що викладав учитель чи завчене з книжки. В основу навчання, зокрема повторення має бути покладена трансформація знань.

Висновки... Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що "оцінювання – важкий і тривалий процес, але він буде марним, коли його не використовувати для розвитку. Головне правило оцінювання – подавати інформацію у позитивному, а не в негативному світлі" [1, с. 136]. Ось чому таким важливим чинником оцінювання є гуманістичний підхід до особистості учня з урахуванням того, що він знає і в чому є потреба йому допомогти, дати шанс на подальший розвиток.

Література

1. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи / Д. Гопкінз ; пер. з англ. – Львів: Літопис, 2003. – 256 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 6 т., Т.1 / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – 654 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 6 т., Т.2 / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – 670 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 6 т., Т.3 / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – 670 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 6 т., Т.4 / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – 670 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 6 т., Т.5 / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1977. – 640 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 6 т., Т.6 / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1977. – 670 с.
8. Фридман Л. М., Кулагина І. Ю. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М. : Просвещение, 1991. – 288 с.

Анотація

У статті розкриваються сутнісні особливості гуманістичних поглядів, ідей, підходів до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів у педагогічній концепції В.О. Сухомлинського.

Аннотация

В статье раскрываются существенные особенности гуманистических взглядов, идей, подходов к контролю и оцениванию учебных достижений учеников в педагогической концепции В.О. Сухомлинского.

Summary

The article explores the essential peculiarities of the humanistic views, ideas and approaches student's assessment in the pedagogical concepts of V.O. Sukhomlinsky.

Ключові слова: дитина, учень, оцінка, педагогічна діяльність, учитель, контроль, оцінювання.

Ключевые слова: ребенок, ученик, оценка, учитель, педагогическая деятельность, контроль, оценивание.

Key words: a child, a student, a grade, pedagogical activity, a teacher, evaluation and assessment.

Подано до редакції 8.10.2012.

УДК 371+372(43)

©2012

Гаврило О.І.

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ У НІМЕЧЧИНІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Як відомо, базові концепти особистості та система життєвих ціннісних орієнтирів формуються у ранньому дитинстві, і залишаються релевантними протягом усього життя людини. Ось чому Німеччина, як країна з соціально орієнтованою політикою, прагне надати підтримку кожній родині у вихованні майбутніх самостійних громадян, їх професійній підготовці відповідно до інтересів та здібностей. Нині ця держава готова нести відповідальність за освіту, виховання і догляд за дітьми.

Шок від результатів моніторингу рівня сформованості основних компетенцій учнів за програмою PISA (Programm for International Student Assessment) на початку 2000 рр., де Німеччина та Австрія отримали місце у другій двадцятці, змусив політиків, фахівців та громадськість цих країн по-новому поглянути на дитячі дошкільні заклади. Раніше це були установи, де діти просто проводили час, поки батьки працювали. Однак зараз акценти